

PREZENTAREA TEZEI DE DOCTOR HABILITAT ÎN FILOLOGIE
Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române
 de **Gheorghe POPA**

(specialitatea 10.02.01 – Limba română)

consultant științific: acad. Silviu BEREJAN

Rod al unei activități științifice susținute, îndelungate și bogată în rezultate pe terenul gramaticii limbii române a dlui Gheorghe Popa, profesor doctor la Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți, concretizată într-un număr impresionat de studii de profil, de recenzii și cronici semnate de aspirantul la titlul de doctor habilitat în filologie, teza *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* constituie o contribuție de certă valoare științifică ce îndreptățește plener acordarea titlului mai sus menționat.

Într-o abordare complexă, ale cărei dificultăți nu sunt ocolite, prof. dr. Gheorghe Popa supune tema unei analize amănunțite și competente, asupra căreia își pun amprenta o recunoscută formație profesională, un spirit critic bine orientat și o curiozitate științifică pe măsura noului în lingvistică, trăsături ce-i asigură creativitatea în dezvoltarea cunoașterii și rezolvării unei problematici de mare interes atît pentru gramatică (teren pe care locuțiunea se dovedește o adevărată „placă turnantă”), cît și pentru lexic.

Tratarea temei se caracterizează prin punerea în lucru a perspectivelor și a implicațiilor teoretice (din dublă perspectivă, tradiționalistă și modernă, confruntate cu efecte benefice) și a aspectelor strict gramaticale, rezultatele încununînd eforturi de cunoaștere în domeniul locuțiunilor prin contribuții ce datează din 1982, de cînd autorul este preocupat de problema, generală, a echivalentelor cuvîntului.

Remarcăm, în cadrul unei structuri mai mult sau mai puțin „tipizate”, buna orientare a tratării: de la istoricul cercetării problemei, la stabilirea unor repere fundamentale (de exemplu, motivația substituirii, printr-un proces a cărui dinamică a fost original sesizată și urmărită, a cuvintelor propriu-zise prin locuțiuni), la definirea statutului locuțiunii în raport cu esența fenomenului de substituie (sau, poate, de funcționare paralelă, ca efect al mentalului exprimat de universalile lingvistice), la analiza, de bună aplicație, a particularităților din perspectiva structurii lexicului (după categorii gramaticale) și a semanticii locuțiunilor (interesează, în mod deosebit, considerațiile asupra relațiilor „parasemice”, „omosemice” și „(h)eterosemice”).

Definirea statutului locuțiunilor în sistemul unităților denominative este mai aproape de o soluție general acceptabilă în urma tezei dlui Gheorghe Popa (ceea ce în domeniul vechiului și veșnicului teren de dispută pe care îl reprezintă filologia înseamnă mult: „grammatici certant et adhuc sub iudice lis este”); dar investigația în discuție contribuie și la clarificări într-un domeniu de întrepătrundere, care, sub pana autorului, devine unul de susținută dar îndreptățită confruntare, cel al frazeologismelor, față de abordarea căruia, considerată de o nejustificată extindere (vezi *Autoreferat*, p. 3), autorul pare să păstreze nu numai o rezervă metodologică, ci să impună și o distanță de factură epistemologică. Desigur, se justifică pledoaria autorului pentru „autonomizare” atît pe terenul frazeologiei (și aceasta situată, curent, între gramatică și lexic), cît și pe cel al locuțiunilor (ibidem, p. 33), dar ne întrebăm dacă rezolvarea

problemei statutului acestor compartimente ale limbii nu ar presupune, din perspectiva genezei și chiar a funcționării, considerarea aportului, diferențiat, al competenței (și performanței) idiomatice și expresive (ultima ca notă distinctivă pentru multiple clase de frazeologisme).

Nu putem încheia înainte de a sublinia câteva trăsături ale omului de știință și de catedră Gheorghe Popa: permanent în actualitatea domeniului, a implicațiilor culturale și sociale ale acestuia, receptiv și responsabil, aducînd, și în intervențiile de la manifestările științifice la care participă, o bună informație și un punct de vedere personal, mai ales pe terenul teoriei limbii, trăsătură prin care credem că putem recunoaște ce îi datorează mentorului său științific, acad. Silviu Berejan.

Considerăm că studiul consacrat statutului și valorii de comunicare a locuțiunilor din perspectiva denominării, în limba română, elaborat de dl prof. Gheorghe Popa corespunde exigențelor impuse pentru acordarea titlului științific de doctor habilitat în filologie.

Stelian DUMISTRĂCEL,

prof. dr.

Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași, România